

דבר העורך

לרגל לימוד מסכת ראש השנה על פי סדר 'הדף היומי', התקיים על ידי מכון 'הילכתא' שיעור מבוא מקיף מפי **הרב אברהם יעקב גולדמינץ שליט"א**, מחבר הספר הנפלא 'שביל דירחא' בענין הילוכי החמה והלבנה, המצוה לקדש על הראיה, עונות השנה והמזלות (ראש השנה דף ח, יא, כ, כג), בליווי המחשות מרתקות בעזרת גלובוס וכדורים, בהשתתפות מאות אברכים, ותלמידי חכמים מופלגים.

בנוסף, ביום חמישי פרשת תולדות הבעל"ט כ"ט חשוון תשפ"ב יתקיים בעז"ה בבית הכנסת פינסק קרלין שיעור מיוחד בליווי מצגת מרתקת בענין תהליך ייצור סוגי השופרות, מפי **הרב שמעון וויצהנדלר שליט"א**, המומחה והאחראי מטעם בד"ץ העדה החרדית ירושלים על כשרות השופרות, ומחבר הספר הנפלא 'מעשה שופר'.

נושאי השיעור; כיצד עושים שופר, אילו בעלי חיים קרניהם כשרים לשופר, דין נסדק, ניקב, ועוד (ראש השנה דף כז, ואילך).

ניתן להשיג תיעוד ומראי מקומות של השיעורים במערכת 'הילכתא'. חשוב לציין שארגון השיעורים עולה הון רב, והבקשה לכל תומכי התורה, לתרום ולסייע להגדיל תורה ולהאדירה, וכלשון **הפסוק** (משלי פרק ג פסוק יח) עץ חיים היא לפניך ויקים פה ותמקיה מאשר.

ברבכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'גידולי חממות במצע מנותק'

פולמוס החממות

תקציר: סדרת הגיליונות בענין 'עציצים בשמיטה'; הגיליון הראשון (מספר 326) 'טיפול בעציצים בשמיטה'; הגיליון השני (מספר 327) 'עציץ בתוך הבית'; הגיליון השלישי (מספר 328) 'טלטול עציצים בשמיטה'; הגיליון הנוכחי (מספר 329) 'גידול בחממות ומצע מנותק'; והגיליון האחרון בסדרה (מספר 330) בנושא 'גידולי מים'.

במאמר הנוכחי נלמד בעז"ה את צדדי השאלה, השיטות והטעמים, האם גידולי חממות ומצע מנותק יש בהם קדושת שביעית. כבר לפני עשרות שנים (חילופי מכתבים בענין יש כבר בערב שנת השמיטה תשמ"ו), התעורר פולמוס עז בין פוסקי הדור, שנמשך עד היום, האם הגידול בחממות מקורות וסגורות, במצע מנותק בעציץ שאינו נקוב, בצריח חדר ההיתר של ספק הירושלמי בבית, מכירה לגוי, זריעה וקצירה על ידי גוי ורק מלאכות דרבנן על ידי ישראל, מקום שהוא ספק ארץ ישראל, וטעמים נוספים, מתיר או איסורי מלאכה בשמיטה, ושלא ינהג ביבול קדושת שביעית, או לא.

1. שדה ולא בית

ספק הירושלמי: בגיליון 327 הובא בהרחבה הספק של **הירושלמי** (מסכת ערלה פרק א הלכה ב), האם דיני שביעית נאמרו גם על גידולים בבית. הספק לא הובא **ברמב"ם** (הלכה משנה למלך שמיטה ויובל פרק א הלכה א), ונחלקו האחרונים כיצד לפסוק למעשה, לדעת **הפאת השולחן** (לרבי ישראל משקלוב הלכות שביעית סימן כ ס"ק נב), בזמן הזה ששמיטה מדרבנן, יש להקל שלא נוהג דיני שביעית בזרע בתוך הבית. מאידך לדעת **הפני משה** (מסכת ערלה פרק א הלכה ב), ו**הריב"ז** (מעשרות פרק א הלכה א, כה בתוס' רה"ד), ו**תורת הארץ** (פרק ו אות כה), ו**קיצור שולחן ערוך** (מצות התלויות בארץ סימן כו סעיף א) מספק נוקטים לחומרא, שנוהג שביעית בגידולים הזרועים בבית.

דעת החזון איש: גם לדעת **החזו"א** (שביעית סימן כ ס"ק ו, סימן כב ס"ק א ד"ה ונראה, ד"ה ועיקר היסוד, סימן כו ס"ק ד ד"ה מש"כ), אין להקל בספק הירושלמי, אולם המיקל ונוטע בעציץ שאינו נקוב וסומך על דעת הפאת השולחן אין לנו כח למחות דיש לו על מי לסמוך, (והובא בגיליון מספר 327 כיצד הורה למעשה). וגדר בית ודאי אין צריך בית שחייב במזוזה, והדעת נוטה דהעיקר תלוי בכיסוי, ואולי צריך מחיצות עשרה טפחים, וזריעה בבית אין עיקר זריעה, כי הצמחים הם במצב לא טוב, כאשר הגג מונע את הגשם וההאוויר והאוויר והשמש, והבית להם לרועץ.

ואינו דומה לצירוף של **המשנה** (שביעית פרק ב משנה ד), "עושים בתים לנטיעות עד ראש השנה", ששמעם שהדרך לזרוע בבית ושאסור לגדל בשמיטה צמחים בבית, כי שם מדובר באופן שהבית מעכב את קרני השמש בלבד, ואינו מונע את הגשם הטל והאוויר, נמצא שהבית מטיב את הגידול. ובגג זמני העשוי להסיר קודם גמר הגידול, אינו נחשב לגג (דרך אמונה פרק א ס"ק נו, משפטי ארץ). ואסור להוריד את הגג מעל הזרעים, כיון שנחשב

תולדת זורע.

חקירה בספק הירושלמי: יש לחקור בספק של הירושלמי, האם הצד להקל בבית הוא רק בגלל שהבית אינו דרך גידול צמחים, ומקלקל את צמיחת הגידולים. והבית להם כרווע כלשון **החזו"א** (סימן כ ס"ק ו), ואם כן כיום שהגידול בחממות הוא דרך הגידול הרגילה, ונועד להימנע עם הצמחים (לפחות בבית) ואינו לרווע דינו כשדה, ואף שחסימת השמש (כגון בגידול ירקות ללא תולעים) מגרעת בגידול, מכל מקום כיון שלגבי החרקים היא מטיבה, ממילא דין החממה כשדה ולא כבית, ומסתבר שדינו כקרקע ארץ ישראל לדיני שביעית.

או דלמא, הספק של הירושלמי הוא מגזירת הכתוב, שלשון התורה שֶׁלֹא מִלֵּמַד מִשְׁמַע מִשְׁמַע נִאֲמָרָה רַק בִּשְׁטַח פְּתוּחַ, וכל מקום מקורה (ובודאי אם יש לו דפנות), מדאורייתא דינו כבית ואין בו קדושת שביעית, ואם כן גם חממה במצב מנותק דינה כבית, שהגידולים אינם באדמת ארץ ישראל, כי אם בארץ ארץ ישראל שאין בו קדושת שביעית.

2. שיטת המתירים בהחלט

דעת נוטה להחליט: לדעת **הגר"ז** **אוייערנאך זצ"ל** (מנחת שלמה קמא סימן נא אות ז בהערה, חלק ג סימן קנח אות ז) אילו היינו נוקטים להלכה ששביעית בזמן הזה מדאורייתא לא היינו מקלים בחממות, כיון שהוא משם כדרך הזורעים, אך כיון שסומכים על הפוסקים שביעית דרבנן אפשר להקל, שהחממות דינם כבית כיון שהפירות שם יותר גרוועים, למרות שהבית אינם כרווע בשבילם, וניתן להקל לענין היתר העבודות בחממות, ולענין שאין קדושת שביעית בגידולים. ובשני מכתבים מהגרש"א מתקופה מאוחרת יותר (משפטי ארץ פרק ז מהדורה חדשה), משמע שרק בשעת הדחק היתר בחממות בעציץ שאינו נקוב. במקביל פורסמו מכתבים מאת הגרש"א (מופיע בספר ישא יוסף) בהם משמע שכן היקל לכתחילה.

ולדעת **הגר"ז עובדיה יוסף זצ"ל** (שו"ת יביע אומר חלק ט סימן לא אות ה, משא עובדיה כינוס תורה שבעל פה תש"ס, ליקוט יוסף מצוות התלויות בארץ פרק ד סעיף כא) פירות וירקות של החממות אין בהם קדושת שביעית, ואינם חייבים בביועור, ובכל שאר דיני שביעית, כיון שמיעוט חז"ל בית ממה שכתוב שדה אין לחלק כלל, שגזירת הכתוב היא לפטור, וסמך עצמו על מה שהתיר **הגר"ז צבי פסח פרנק זצ"ל** (הר צבי זרעים חלק ב סימן לד, כרם ציון חלק י סוף עמוד כה), שגם אהל ארעי מפקיע שם שדה. ואפילו לגבי עבודות דאורייתא בחממות, יש להתיר כמו שכתב הגרש"א בצירוף עציץ שאינו נקוב, כיון שמיטה בזה היה דרבנן.

ולדעת **הגר"ז ישראל יעקב פישר זצ"ל** (אבן ישראל חלק ח סימן עד), אין קדושת שביעית בגידולי חממות בעציץ שאינו נקוב, כי חממה דינה כבית, שפירות הגדלים בחממה בעצם יותר גרוועים מפירות הגדלים בשדה כיון שאין להם שמש, ולא מועיל מה שדרך הזריעה היום בחממות, דמכל מקום לאו שדה הוא, דלא דרשינן טעמא דקרא. ותמה על מה שכתב החזו"א שהגדרה מתי נחשב בית הוא רק כאשר הבית להם לרווע. והוסיף, יתכן שכל הספק בירושלמי הוא רק בעציץ נקוב, אבל בעציץ שאינו נקוב ודאי מותר.

ולדעת **הר"ן נתן גשטטנר זצ"ל** (שו"ת להורות נתן חלק י סימן עה-עו), אין קדושת שביעית בחממות, שדינה כבית, ואף שנכנס לחממה קרני השמש, מכל מקום מעכב את הגשם והטל והאור, ומה שבני אדם עושים תחבולות לשפר את גידולי החממות, אינו משלם שם בית, שבעצם מצד עצמו החממה יותר גרווע לגידולים מהשדה. וכמו שכתב בספר **יוסף דעת** (יו"ד סימן שעשה סעיף ח) בשם **הגר"ז גבריאל אדלר זצ"ל** (שומר ציון האגמון קונטרס קי), "כלל גמור הוא, כי חוקי התורה הם כפי תכונת הטבע, ולא כפי תחבולות שהמצאו בני אדם".

3. שיטת המתירים בתנאים

מותר בתנאים מסוימים: לדעת **הגר"ש אלישיב זצ"ל** (ישא יוסף שביעית סימנים כה - לה, הליכות שדה 78, משפטי ארץ

עמוד 248, קובץ עיון הפרשה גיליון קצב עמוד מו תולדות תשפ"ב, משמרת מועד פרק ד הערה *10, משנת הגר"ש שביעית עמוד לח אות ד-ה), וכפי שהעיד בשמו **הגר"ז יוסף אפרתי שליט"א** וכך ההוראה בהשגחת **כשרות למהדרין**, על פי מה שנהג בשעתו **הגר"ז חיים שאול קרליץ זצ"ל**, שגם אם ננקוט כפאת השולחן להקל בספק הירושלמי, וננקוט כצד השני בחקירה, שהפטור של בית הוא מגזירת הכתוב ולכן חממה דינה כבית, מכל מקום אסור מדרבנן לזרוע בחממה, כיון שהוא דרך עבודת שדה וכרם, וכל דבר שהוא דרך עבודת שדה וכרם אסור חז"ל בשביעית, ובכלל זה גידול בחממה, אפילו הוא עציץ שאינו נקוב, וכמו שאסור מדרבנן לזרוע בכל עציץ שאינו נקוב.

ורק באופן שהחממה אינה מועלת לצמחים, כגון חלק מגידולי קיץ שהמגדלים מעוניינים להסיר את הגג, ומשאירים את הגג רק מחמת שנת השמיטה, יש לומר שגם מדרבנן לא נאסר. ובאופן שהגג לא מביא תועלת, וצריך את הגג מסיבה אחרת, כגון בגידול ירקות ללא תולעים, שהמבנה נועד להגן מפני המזיקים, יש להסתפק.

ואשר על כן, מותר לכתחילה לזרוע בחממות בעציץ שאינו נקוב, ואין בגידולים קדושת שביעית, בצירוף הטעמים והתנאים הבאים (וראה עוד בישא יוסף סימן ל רשימת הוראות למגדלים עם 14 סעיפים):

- א. יתכן שחממה דינה כבית, ויש מקום להתיר זריעה בעציץ שאינו נקוב בתוך הבית, כמבואר בחזו"א.
- ב. מצע מנותק מהקרקע, על ידי פריסת שני גיליונים עבים (לפחות 0.4 מ"מ) מתחת כל החממה שכל הצמחים כולל העלים והענפים (שיוצאים מחוץ לעציץ) לא יינקו מהקרקע, ולא מספקי חנקן בטון, שמא הבטון מעביר ניקה, או שהבטון בטל לקרקע. והטעם שצריך גיליון נוסף, כי חוששים שגיליון אחד בטל לקרקע.
- ג. החל מההכנות לשתילה, ימכור לגוי את כל העציצים שאינם נקובים בחממה ויכלול במכירה את תכולת העציצים והזרעים, כך שבנודאי לא יהיה בפירות קדושת שביעית, ואין איסור 'לא תחנם' במכירת עציץ שאינו נקוב שאינו מחובר לקרקע, ולא גזרו בזה שאינו נקוב אטו נקוב, ויש אומרים שגם בעציץ נקוב אין איסור 'לא תחנם', ואין חסרון בגמירות דעת בנודאי לגוי, (כמו שחשש החזו"א לגבי 'היתר מכירה') כי בנודאי מוכר המוכר לגוי את העציצים אם הגוי ישלם את המחיר המלא, ואינו דומה למכירת הקרקע עצמה, שיש אומרים דמוכח בלבו ובכלל כל אדם שאין לו גמירות דעת למכור.
- ד. בישא יוסף (סימן לא) מופיע נוסח של שטר מכירה לגוי כדת וכדין.
- ה. מלאכות דרבנן כמו השקיה מותר גם על ידי ישראל.
- ו. ההוראה לועד הכשרות, שיגדלו בחממות רק גידולים שהחממה אינה מביאה להם תועלת מבחינה חקלאית, כגון גידול ירקות עלים, שהמטרה בחממה להיות כתרס נגד החרקים, כדי שיהיה הבית (החממה) להם לרווע.
- ז. קיום התנאים הנ"ל מתירים, גם באופן שהחממה ממוקמת בשטח שהוא 'רדא' ארץ ישראל, ואם חסר בתנאי ההיתר הנ"ל, אסור לזרוע אפילו אם החממה ממוקמת בשטח שהוא 'ספק' ארץ ישראל.
- ח. שאלו את הגר"ש איך מתיר מכירת עציצים, הרי מובא בספר **נתיב השמיטה** (להגר"מ פלס סימן ח אות ד) שהחזון איש לא הסכים להתיר מכירת עציצים לגוי משום פירצה, והשיב

שנעשית כדי להועיל לגידול אינו מבטל "שם שדה", אפילו שבקיץ יש גידולי חורף שהחממה מזיקה להם. ולא מועיל שעושה את המלאכות על ידי גוי, וכן אין לסמוך על מכירת העציצים שאינם נקובים לגוי. **ובאר הגר"מ מלובין שליט"א** (במענה לרבני הילכתא, ובקובץ עיון הפרשה קצב), הטעם שלא מועיל המכירה, שהרי גזרו חז"ל נקוב אטו שאינו נקוב, ובנקוב אסור שהרי הוא יונק מקרקע ישראל, שהרי את הקרקע עצמה יש איסור למכור, וממילא גזורים גם במכר עציץ שאינו נקוב.

לדעת הגר"מ חיים קניבסקי שליט"א (דרך אמונה שמיטה פרק א ציון ההלכה קו מהדורת תשפ"ב הערה 260, ארוחת רבינו חלק ב עמוד 50), כיון שמטרת החממות לתועלת הזרעים, אינו חשוב כבית, ודינו כשדה שיש בו כל דיני שביעית. ורק באופן שהחממות מזיקות את הזרעים דינם כבית, ויש להתיר מלאכה בשעת הדחק. והוסיף (דרך אמונה הלכות מעשר פרק א ציון ההלכה אות צב) לגבי מה שפורסם בשם החזו"ן, שאם זרע את כל ארוב הבית, בטל שם בית ונחשב שדה, נראה שחזר בו, שהרי התיר גידולי מים בשביעית בבריכות, שהם עציץ שאינו נקוב תחת גג שעשה להן.

ולדעת הגר"מ צבי ובר שליט"א אין להתיר גידול בחממות במצע מנותק, שאינו נחשב כמו בית, כיון שכל דרך גידול הירקות כיום, וגם באופן שמצד הירקות עצמם עדיף לגדל ללא חממה, והסיבה שמגדלים בחממה הוא כדי לסלק את המזיקים, כמו שמגדלים חסה במצע מנותק כדי שלא יבואו חרקים, ואפילו שהקירוי מפריע קצת לגידול, עדיין לא פוקע שם שדה מהחממות. שאינו מפריע לגידול כמו בית. וכך ההוראה בהשגחת בד"ץ "שארית ישראל" שלא מתירים לשווק גידולי חממות, וגם לא מתירים לשווק גידולים מפרעים ועין יהב, כיון שחוששים לשיטת הגר"ש אלישיב שמקומות אלו הינם בספק ארץ ישראל, ולכן מוכרים ירקות עליהם רק מגידול נכרי.

5. הלכה ואין מורין כל!

הלבן: לדעת הגר"מ שמואל הלוי זאנז"ל (ש"ת שבת רלז-רלח, חלק י סימנים קצט-ק, משפטי ארץ עמוד 237, מכתב הגרמ"ש חלק י שליט"א במשמרת המורה עמוד 9) בגידול בחממות בגוש קטף, ביסוד הדין הסכים עם הוראת ההיתר, בצירוף כמה קולות: א. זריעה בתוך הבית. ב. שביעית בזמן הזה דרבנן. ג. עציץ שאינו נקוב. ד. ספק אם המקום הזה התקדש בקדושה שניה. ה. יעשו את המלאכות רק על ידי גוי. ו. מכירת העציצים לגוי. ודן יחסי לאסור מצד חשש אמירה לעכו"ם. והוסיף "ואנו מחזיקים באיסור המכירה, ומאז צריך להיתר יתירה והשגחה, שהדברים ישארו כך, ולא יוסיפו ללמוד לקולא".

ואין מורין כל: אולם למעשה מיהא להתיר לכתחילה את הגידולים בחממות: א. כי הוראת החזו"ן נכונה לגידולים בעציץ שאינו נקוב בבית, ולא לגידולים בחממות שהוא כסיו בעלמא, שאין ראיה גמורה שנקרא בית. ב. יתכן שאין זה רצון חז"ל לייצר תעשייה שלמה של זריעה וקצירה אפשר בשביעית, למרות שגדלו באופן המותר. ג. אם נתיר בהפסדה, בשבת כלסות את כל ארץ ישראל בחממות, ובמשך הזמן ישכחו כל התנאים, ויעשו כל המלאכות, ושמא יתגלגלו היתרים שונים של הכתובנו להם.

רק בשעת הדחק: ולדעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א (ש"ת תשובות והנהגות כרך ד סימן נח-ננד, רטנ), אסור בחטל גידולי חממות במלפפונים ועגבניות שהדרך לגדלם בחממות. ומותר בשעת הדחק כשאין אפשרות אחרת, גידולי חסה וכרוב שאין הדרך לגדל בחממות. בצירוף שיטות הסוברים שאסור גוש קטף (שעתו) לא כבשוהו עולי בבל, ויש אומרים שאף עולי מצרים לא כבשוהו. ואם יחמירו לא לסמוך על ההיתר, וישווקו יבול נכרי שאינו בדוק מתולעים, עוללים להכישל באיסור אכילת תולעים, ועוד שפרנסת אנשים שומרי מצוות תלויה בזה, ובאיסור דרבנן מתחשבים בהפסד מרובה כשיש עוד צדדים נכונים. ואם אפשר עדיף להשיג מחממות של גוים. והוסיף "ומה שיש רבנים שהוסיפו לדרוש למכור לנכרי את העציצים, נראה שלא כדאי, דאית לאיחלופי ולהתיר מכירת הארץ כולה, ואין לבית דין אלא מה שענינו רואות".

הגר"ש בשנת תשי"ב בחיי החזון איש, היה חשש שיבואו להקל גם ב'היתר מכירה', אבל כיום שברור לכל שאין שום תוקף להיתר מכירה, אין חשש שיהא בזה פירצה.

4. שיטת האוסרים בהחלט

אסור בהחלט: לדעת הגר"ר יצחק יעקב וזצ"ל (מנחת יצחק חלק י סימן קטז), **והגר"ב בן ציון אבא שאול וזצ"ל** (שו"ת אור לציון שביעית פרק א הלכה ד), **והגר"ב בנימין זילבר וזצ"ל** (משנת בנימין סימן א, שביטת הארץ דיני עציצים סימנים יט-כ דף ע דין כ), **והגר"ר יוסף ליברמן שליט"א** (משנת יוסף חלק ג סימן ג הערה לב, חלק ד סימן ה, חלק יג סימן רצה) **והגר"ר משה מרדכי קאשר שליט"א** (משנת השביעית פרק א הלכה ד הערה 9), **והגר"ר מנשה פילאפא שליט"א** (שו"ת דבר השמיטה סימן ח), גידולי חממות ומצע מנותק יש בהם כל דיני שביעית, שכן הספק של הירושלמי הוא רק בבית שנבנה למגורים ולא לזריעה, אבל חממה שבנויה לגידול צמחים וכך דרך הזריעה ודאי דינה כשדה ולא כבית, ואין להתיר בה אפילו לצורך חיי נפש, והאיסור הוא אפילו בגידולים שאין הדרך לגדלם בחממה, ואפילו אם משתמש בה כמחסן בזמנים מסוימים. וכך ההוראה בהשגחת בד"ץ העדה החרדית, שאין מתירים מצע מנותק בחממות בתוך גבולות ארץ ישראל, ומגדלים ירקות עליהם בעין יחב מעבר לנהר ובפארן, ששיטתם דינם כחור".

והוסיף במשנת יוסף, שאולי אין הגידולים נחשבים לעציץ שאינו נקוב, לפי המבואר בשו"ת **הרא"ש** (כלל ב סימן ד) שאדמה על גבי הגג נחשבת לשדה ממש. **והגר"ר מרדכי גרוס שליט"א** (שדה מרדכי פרק י ועיון השדה אות ב ד"ה והנה עמוד רמז) מביא את שיטות המחמירים, ושיטות המתירים בצירוף תנאים מסוימים. ודוחה את הראיה לאסור מדברי הרא"ש, שמדבר רק כאשר העפר עצמו מונח על גבי העליה.

לדעת הגר"ר מאיר בראנדסדאפר וזצ"ל (שו"ת קנה בשם חלק ג סימנים צד-צ), אין להקל בחממות במצע מנותק אפילו בדיעבד, ואינו כספחין שביעית, ואסורים ממש שמור ונעבד, ואפילו באופן שאין הדרך לזרוע בחממות, לא שייך בהם היתר של בית, כי הספק של הירושלמי להתיר בבית הוא רק בזרעים בודדים, ולא כאשר זורעים שדות שלמות כדרך זריעת שדות, ועוד שהחממות מועילות לצמחים.

ולא מועיל למכור לגוי, כי: א. עדיין קיים איסור אמירה לנכרי לעבדו בשדה, כמבואר בתוס' (בבא מציעא דף צ. ד"ה אבל) **ובמהר"ש** (שם) שיש איסור אמירה לגוי למכור שעובד בקרקע של הגוי. ב. שמא יביא לפרצה ב'היתר מכירה'. ג. אף שאין בזה איסור 'לא תחנם', עדיין אנו סהדי שלא נתן לגוי להיכנס לקרקע, והדבר נראה לעין כל בדבשל ישראל קעבדי.

וכתב בארוחת רבינו (חלק ב עמוד 50), שלפי החזו"ן גידול בחממות בעציץ שאינו נקוב דינו כגידול בשדה, ואינו כבית, כיון שהחממות מסייעות לגידול צמחים, וחייבים במעשרות מדאורייתא, ויש להם כל דיני שמיטה.

ובספר משמרת השביעית להגר"א אברהם יצחק הבלין שליט"א (ירושלמי ח"ט) מובא כל הפולמוס של החממות בהרחבה, וכתב בסיומן ג בשם החזון איש (גיליונות כתב יד קובץ חידושי תורה בית ישראל אות לג) שאם נטע ברוב או בכל הבית, בטל שם בית ממנו דינו כשדה שחייב במעשר. ולמרות שאילנות לא מבטלים שם של בית, זרעים כן מבטלים. (ראה בישא יוסף, שדה את הראיות בחזו"ן).

ולדעת הגר"ר ניסים קרליץ וזצ"ל (חוט שני עמודים עח-פ, משמרת השביעית), אין שום היתר להקל בחממות בשום אופן, והגידולים אסורים מדין שמור ונעבד, שדינם כשדה ולא כבית, משום שבית התמעט מדין "שדה" רק בגלל שהוא מקום מגורים ולא מקום גידול, ופרה הינו מקום המטיב לזרעים, ולכן חממה

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל במזומן

שאלה: האם יש בגידולי מים קדושת שביעית?

חילוקי הדנים באופנים הבאים: עציץ נקוב, ועציץ שאינו נקוב. בבדיקה על גבי הקרקע, במים ללא חומרי דישון, במים עם חומרי דישון עם שורשים, ובלי שורשים.

כדי להיכנס להגרלה, מספיק לעיין במקור אחד!

מקורות: מהר"ל דיסקין (סימן כז); נחפה בספך (יו"ד סימן ה); הר צבי (זרעים חלק ב סימן לא); אור לציון (שביעית פרק א הלכה ב); מנחת שלמה (חלק ג סימן קנח); דרך אמונה (פרק א ציון הלכה קי; פרק ד הלכה ג ביאור ההלכה ד"ה כגון הפיגם; תרומה פרק ב הלכה א ביאור ההלכה ד"ה אוכל); חוט שני (שמיטה עמוד קיב); ספר השמיטה (פרק ח סימן ב); אז נדברו (חלק ד סימן נא).

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'ספר הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 328 בסך 100 שקל מזומן

הבה"ח כמר דוד רותן הי"ו

ישיבת 'תורה בתפארתה' אלעד

זכות התורה תעמוד

לרפואת הר"ר חיים עזריה בן רבקה שיחי'

לרפואה שלימה בתוך שאר חולי ישראל

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים וימי עיון
בית הוראה טלפוני
בירורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

סיכום הגיליון:

דינים העולים

א. פולמוס החממות: נחלקו גדולי ופוסקי הדור, האם יש דיני שביעית בגידולי חממות ומצד מנותק בעציץ שאינו נקוב, ולסיכום נאמרו 3 שיטות עיקריות: מותר בצירוף נגאים מסוימים. אסור בכל האופנים. מותר מצד הדין אך למעשה אין להתיר כי אם בשעת הדחק.

ב. שיטת המתירים: חממה מקורה וסגורה במחיצות, דינה כבית, שיש ספק בירושלמי האם מותר לזרוע בו בשביעית, וכמה אחרונים התיירו בעציץ שאינו נקוב בבית, כיון ששמיטה בזמן הזה דרבנן. יש מתירים בתנאי שמוכרים את החממה לגוי, ומלאכות דאורייתא רק על ידי גוי, ואין מועיל שהמקום ספק חוץ לארץ. ויש מתירים רק בצירוף שהמקום ספק חוץ לארץ.

ג. שיטת האוסרים: חממה דינה כשדה, למעשר ושביעית ולכל דיני התורה, והירקות הגדלים בה אסורים באכילה מדין 'שמור ונעבד', ויש אומרים שיש בה גם איסור 'פסחין'. כי בית עומד לרועץ לצמחים ונועד למגורים, ואילו חממה טובה לצמחים ותכליתם לזריעה. ההיתר נאמר בזרעים בודדים, ולא בשדה שלמה כדרך הזריעה, נטיות בכל הבית או רובו מפקיע שם בית. ולא מועיל מכירה לגוי, כיון שגזרו נקוב אטו שאינו נקוב. ויש אומרים שיש בזה איסור 'אמירה לנכרי'.

ד. הלכה ואין מורין כן: יש אומרים שמצד הדין מותר, אך מכל מקום ההוראה לאיסור, מחשש שיבואו לחלל את קדושת השביעית, ויש מקילים רק בשעת הדחק כשאין אחר, בירקות עלים, בספק חו"ל.

עדכוני הלכה

בית גידול נבטים

בשבוע האחרון התקיים ביקור חברי מכון 'הילכתא' עם הגאון הגדול רבי צבי ובר שליט"א רב שכונת נוה יעקב ירושלים, וחבר בד"ץ שארית ישראל, ומורביני 'בית ההוראה' בישיבת מיר ירושלים, במפעל 'נבטי העמק', ובמפעל 'נבטי איילון'.

מטרת הסיור הייתה, להתרשם מקרוב אחר תהליך הייצור, למהדרין מן המהדרין. כאשר יש לצורת הגידול נפח"מ בהלכה בדיני שמיטה, תרומות ומעשרות, ודיני ברכות, ואפילו לגבי אכילת מרור בליל הסדר (כפי שיבואר א"ה בגיליונות הקרובים).

נושא הגיליון הבא:

'גידולי מים בשמיטה'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת

הגאון הגדול רבי יצחק נתן בהג"ר יהודה יעקב קופרשטון זצ"ל מחבר ספר 'מאורות נתן' נלב"ע כ"ב חשון תשע"ב ת.נ.צ.ב.ה.

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

פקס: 02-6507823 לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com